

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
PL 86
90101 Oulu

LAUSUNTO

1

kirjaamo.pohjois-pohjanmaa@ely-keskus.fi

21.12.2017

Dnro 629/2017

Asia: Paliskuntain yhdistyksen lausunto

Viite: Lausuntopyyntönnö 14.11.2017 (Dnro: POPELY/17/07.04/2010)

POLVISUON TURVETUOTANTOALUEEN YVA-MENETTELY YVA-selostus -vaihe

VAPU Oy suunnittelee turvetuotantoalueen laajentamista Iin Polvisuolla. YVA:ssa tarkastellaan vaihtoehtoisia alueita: joko 179,5 ha (VE 1) tai 77,6 ha (VE 2). Molemmissa vaihtoehdoissa käytettäisiin vesienkäsittelyyn ympärivuotista pintavalutuskenttää.

Polvisuo sijaitsee Oijärven paliskunnan alueella. Paliskunnan suurin sallittu poroluku on 1 300 eloporoa ja poronmistajia on 60. Todellinen eloluku on tällä hetkellä noin 1 000 poroa. Polvisuon turvetuotantoalue tulee sijoittumaan pääasiassa paliskunnan kesälaitumille. Osa alueesta on ojittamatonta suota ja siksi arvokasta porolaitumena. Alueen poronhoito perustuu luonnonlaitumien ja porojen luonnollaisen laidunkierron ympärivuotiseen hyödyntämiseen. Turvetuotannolla on jo nyt vaikutuksia alueen poronhoidolle.

Poronhoitolaki ja valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Poronhoitolaki (848/1990) (PHL) on erityislaki, joka tulee ottaa huomioon poronhoitoalueella toimitaessa. Poronhoitolaki turvaa elinkeinon aseman ja säättää poronhoidolle vapaan laidunnusoikeuden: ”Poronhoitoa saadaan tässä laissa säädetyn rajoituksen harjoittaa poronhoitoalueella maan omistus- tai hallintaoikeudesta riippumatta.” (PHL 3§). Poronhoitolaissa (53 §) säädetään myös että ”suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä, valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajan kanssa.” Poronhoitolakia ei ole tunnistettu YVA-selostuksessa.

Poronhoitolain ja muun lainsäädännön lisäksi poroelinkeinoa turvataan myös valtioneuvoston päätöksellä valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista. Pohjois-Pohjanmaan vahvistetussa 1. vaihemaakuntakaavassa on kaavaan merkittyjen turvetuotantoon soveltuvien alueiden (tu-1, tu-2) kohdalla määrätty suunnittelussa poronhoidon edellytysten turvaamisesta. Jälkikäytöstä määrätään, että poronhoitoalueella tulee välttää alueiden ottamista maatalouskäyttöön. Käsillä olevaa Polvisuon turvetuotannon laajenusta ei kuitenkaan ole merkitty maakuntakaavaan turvetuotannolle soveltuvaksi alueeksi. Kaavan poronhoitoalueen yleinen suunnittelumääräys kuitenkin edellyttää poronhoidon turvaamista suunnittelussa: ”Alueiden käytön suunnittelussa on turvattava porotalouden toiminta- ja kehittämisedellytykset. Turvetuotantoa suunniteltaessa on oltava yhteydessä paliskuntiin, ja metsänuudistamisessa sekä matkailutoimintojen sijoittamisessa on otettava huomioon porotalouden tärkeät kohteet, kuten erotus- ja ruokintapaikat sekä pyyntiaidat.”

Poronhoitoon kohdistuvia vaikutuksia

Paliskunnan alueelle tuleva turvetuotanto aiheuttaa aina erilaisia haittoja ja menetyksiä poroelinkeinolle. Muun muassa laidunalueet vähenevät ja pirstoutuvat pienempiin osiin. Poronhoidon toiminta vaikeutuu ja työmäärä lisääntyy, jos alueita joudutaan kiertämään token kanssa tai kun niitä joudutaan vahtimaan onnettomuuksien vuoksi. Turvetuotantoalueiden ojat ovat tyypillisesti jyrkkäreunaisia ja niin syviä etteivät poron jalat yllä pohjaan. Lisäksi pohja on usein upottava ja lietteinen, ja kylmä vesi kangistaa etenkin pienen vasan nopeasti. Porot todennäköisesti hakeutuvat turvesuolle keskikesällä räkkäaikana. Tällöin varsinkin vasa hukkuu ojiin tai kanaviin, kun ne eivät pääse emiensä perässä niiden ylitse esim. paetessaan petoa, koneita tms. tai muuten kulkiessaan ojien yli. Turvetuotantoalueilla tapahtuvat porotuhot kohdistuvat tyypillisesti tiettyjen poronomistajien porokarjoihin, jotka perinteisesti laiduntavat kulloisillakin alueilla. Tämä lisää vaikutuksen merkittävyyttä.

Myös turvetuotannon aiheuttama raskaan liikenteen lisääntyminen aiheuttaa suoria vahinkoja porotaloudelle. Porokolarien määrä alueella kasvaa, sillä turverekat eivät paliskuntien havaintojen mukaan väistä poroja. Tyypillisesti porokolarit tapahtuvat marras-tammikuussa ja raskaan liikenteen osuus on niissä huomattava. Turvetta tullaan ajamaan rekoilla soilta pääasiassa juuri tähän aikaan, lämmityskaudella. Liikennevahingoista saatava korvaus ei korvaa menetettyä siitoseläintä, jonka tulevien vuosien tuotto jää poronomistajalta saamatta. Poroja on myös jäänyt koneiden alle itse turvetuotantoalueilla huolimattomuuden tai tahallisuuden johdosta. Näitä ei korvata lainkaan liikennevakuutuskeskuksen kautta. VAPO oy on vastuussa urakoitsijoidensa aiheuttamista tuhoista alueen paliskunnalle.

Viime aikoina paliskunnat ovat raportoineet turveurakoitsijoiden korvausvaatimuksista porojen kiiveissä turveaumojen päälle ja rikkoessa aumamuoveja. Poroilla on alueella poronhoitolain mukainen vapaa laidunnusoikeus, mikä tarkoittaa niiden oleskelua ja ravinnon ottamista vapaana luonnosta. Paliskunnat eivät ole poronhoitolain mukaan korvausvelvollisia rikotuista aumoista tai aumamuoveista. VAPO:n tulee katsoa, että urakoitsijat ymmärtävät tämän.

Turvetuotantoon liittyy uhka porojen laidunnusoikeuden pysyvistä menetyksestä turvetuotantoalueiden poroelinkeinolle sopimattomassa jälkikäytössä. Suot ovat yksi tärkeimmistä laiduntyypeistä poronhoidolle. Turvetuotantoalueiden jälkikäytöstä ei saa aiheutua paliskunnalle uusia kustannuksia, kuten viljelysten aitaamisvelvollisuutta varsinaisen turvetuotannon päättymisen jälkeen. Paras jälkikäyttötapa on alueen soistaminen uudelleen. Muuhun kuin maatalouskäyttöön jälkikäyttönä poronhoitoalueella ohjataan myös alueen maakuntakaavassa.

Ympäristövaikutusten arviointi

Turvetuotannon vaikutuksia poronhoidolle on arvioitu sanallisesti hiukan. YVA-selostuksen poronhoitoa koskeva kuvaus on kuitenkin suppea ja alueen merkitystä elinkeinolle ei ole kuvattu. Alueella laiduntaa 500 poroa. Tämä on yli kolmasosa paliskunnan kesäporoista eli alue on laidunalueena merkittävä. Paliskunnassa vasojen kesämerkintä tapahtuu siirrettävillä aidoilla ja merkintää tehdään myös tällä alueella.

Tuotannon aiheuttamia vaikutuksia poroelinkeinolle vähätellään. Alueen ojiin hukkuvien porojen määriä ei ole arvioitu. Liikenteen lisääntymisen vaikutuksia porokolareiden määrään ei ole selvitetty. Kaikkien alueen turvetuotantoalueiden yhteisvaikutuksia paliskunnan toiminnalle ei ole selvitetty. Haittojen minimoimisesta on selostuksessa mainittu ainoastaan ojien luiskaaminen ja soiden aitaaminen.

Mikäli toiminta alkaa, VAPO tulee ympäristöluvassa velvoittaa huomioimaan toiminnassaan porojen vapaa laidunnus ja poromiesten liikkuminen alueella. Turvallisuutta turvetuotantoalueella ja tuotannosta aiheutuvien haittojen minimointia voidaan toteuttaa eri tavoin. Turvetuotantoalueiden aitaaminen, ojien loiva profiili, ojiin toteutettavat riittävät luiskaukset ja kulkusillat ojien yli parantavat porojen ja poronhoitajien turvallisuutta. Hiljattain paliskunnan kanssa onkin sovittu luiskien tekemisistä kanaviin toiminnassa oleville turvesoille. Tätä menettelyä on välttämätöntä jatkaa myös uusien soiden osalta.

VAPO:lle ja siihen sopimussuhteessa oleville tulee ympäristöluvassa asettaa ehdoton vahinkojen estämisvelvollisuus. Myös yhteydenpito osapuolten välillä on välttämätöntä. Mikäli vahinkoja tapahtuu, niistä tulee aina tiedottaa paliskuntaa. VAPO:n tulee korvata ojiin hukkuneet porot täysimääräisesti, esimerkiksi liikennevahinkokorvausten mukaisesti. Tämä tulee kirjata lupaehtoihin. Poroilla on oikeus olla alueella, ja toimijalla on velvollisuus estää vahingot tai maksaa aiheuttamansa tuho yksityiselle omaisuudelle. Myös liikennevahinkojen vähentämiseen tulee kiinnittää huomiota. Alueen urakoitsijoille tulee tehdä selväksi, että porojen tekemien vahinkojen estäminen esimerkiksi aitaamalla ei ole paliskunnan vastuulla, kuten ei myöskään turveaumojen mahdollisen sotkemisen korvaaminen.

Alueen jälkikäyttö tulee suunnitella niin, että siitä ei aiheudu lisähaittaa poronhoidolle. Muutenkin hankkeen suunnittelussa ja alueella toimimisessa tulee ylläpitää jatkuvaa vuoropuhelua. Mikäli turvetuotanto alkaa, tulee sen vaikutuksia seurata myös porotalouden osalta.

YVA:ssa tutkituista vaihtoehtoista pienempi, VE 2, aiheuttaisi vähemmän haittaa poronhoidolle. Valittaessa pienempi vaihtoehto myös luonnontilaista suota säilyisi porolaitumena.

Polvisuon laajennuksen turvetuotantoaluetta ei ole merkitty Pohjois-Pohjanmaan 1. vaihemaakunta-kaavaan turvetuotantoon soveltuvaksi alueeksi. Maakuntakaavassa on laajasti tarkasteltu turvetuotannon edellytyksiä ja yhteisvaikutuksia maakunnan alueella. On kyseenalaista, voiko turvetuotantoa enää aloittaa muualla kuin siihen tarkoitukseen osoitetuilla turvetuotantoon soveltuvilla alueilla.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

ma/ao